СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ
Факултет „Производствен и търговски бизнес“
Катедра „Аграрна икономика“

МЕЖДУНАРОДНА
НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА
КОНФЕРЕНЦИЯ

СЪСТОЯНИЕ И ПРОБЛЕМИ ПРИ УПРАВЛЕНИЕТО И РАЗВИТИЕТО НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО

Свищов, 4 октомври 2019 г.

Сборник с доклади

Конференцията е посветена на 35 години от създаването на катедра „Аграрна икономика“ и е част от научните форуми, отбелязващи 83 годишнината на Стопанска академия „Д. А. Ценов” – Свищов

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2019

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ

Почетен председател:
Доц. д-р Иван Марчевски – Ректор на Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов
Председател:
Доц. д-р Марина Николова – Ръководител катедра „Аграрна икономика“
Членове:
Доц. д-р Маруся Линкова
Доц. д-р Виолета Блажева
Доц. д-р Наталия Неделчева
Гл. ас. д-р Радка Ненова
Гл. ас. д-р Цветелина Кабакчиева
Гл. ас. д-р Илияна Кръстева
Ас. д-р Пламен Петров
Докторант Боряна Георгиева

МЕЖДУНАРОДЕН РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ

Председател:
Проф. д-р ик. н. Сергей Горлов (Русия)
Членове:
Проф. д-р ик. н. Сергей Охрименко (Молдова)
Проф. д-р ик. н. Антонина Ряховская (Русия)
Проф. д-р Маджди Осман (Египет)
Проф. д-р Нидал Шабан (Ирак)
Проф. д-р Dragan Petrovic (Сърбия)
Проф. д-р Sonja Jovanovic (Сърбия)
Доц. д-р Йоана Панагорец (Румъния)
Доц. д-р Марина Николова (България)
Доц. д-р Маруся Линкова (България)
Доц. д-р Bahodirjon Nosirov (Узбекистан)
Доц. д-р Ziyoydin Israilov (Узбекистан)

Научен секретар:
Доц. д-р Маруся Линкова
Технически секретар – Мария Чонова

Публикуваните материали са рецензирани. Авторите носят отговорност за съдържанието на материалите, изразените мнения, използваните данни, цитираните източници и езиковото оформление на текстовете.

ISBN 978-954-23-1762-3

СЪДЪРЖАНИЕ

Доц. д-р Марина Николова, Доц. д-р Маруся Линкова
ТРИДЕСЕТ И ПЕТ ГОДИНИ КАТЕДРА
“АГРАРНА ИКОНОМИКА”.....7

Организация и управление на инвестициите и иновациите в агросектора

Профессор, доктор экономических наук Ряховская Антонина Николаевна
СЕЛЬСКОЕ ХОЗЯЙСТВО РОССИИ: ВОЗМОЖНОСТИ
ДЛЯ ОПЕРЕЖАЮЩЕГО РАЗВИТИЯ.....25

Doctor of Science, Professor Sergei Mihajlovic Gorlov, Gorshenin Alexander Yuryevich, Assistant professor, Syromyatnikov Denis Aleksandrovich
МЕТОДОЛОГИЯ АНАЛИЗА ПРОБЛЕМ УПРАВЛЕНИЯ
РАЗВИТИЕМ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА 40

Dr. Abduaziz Abduvasikov, Dr. Bahodirjon Nosirov
THE EVOLUTION OF AGRICULTURAL MARKETS
OF UZBEKISTAN 48

Доц. д-р Гена Велковска
ЕКОЛОГИЧНАТА ОЦЕНКА И ОЦЕНКАТА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕ
ВЪРХУ ОКОЛНАТА СРЕДА В КОНТЕКСТА
НА СТРОИТЕЛСТВОТО ВЪРХУ ЗЕМЕДЕЛСКИ ТЕРИТОРИИ.....56

Доц. д-р Искра Маринова Пантелеева
НАУЧНА И ИНОВАЦИОННА ПОЛИТИКА – НЯКОИ
СЪЩНОСТНИ АСПЕКТИ.....63

Доц. д-р Виолета Блажева
КРИЗИТЕ В АГРАРНИЯ СЕКТОР 70

Гл. ас. д-р Радка Ненова
ПРИЛОЖЕНИЕ НА ИНОВАЦИИ В СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО
ОТ ЧЕТВЪРТО ПОКОЛЕНИЕ 76

Гл. ас. д-р Елица Лазарова
ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ПРИЛАГАНЕ ТЕОРИЯТА
НА ОГРАНИЧЕНИЯТА В АГРОБИЗНЕСА 82

Гл. ас. д-р Явор Станев
СЕЛСКОТО И ГОРСКОТО СТОПАНСТВО
В КРАЙДУНАВСКИЯ РЕГИОН 91

Гл. ас. д-р Милен Динков
ИНОВАЦИИ ЗА ПОСТИГАНЕ НА КОНКУРЕНТНО
И ПРИОБЩАВАЩО ЗЕМЕДЕЛИЕ 97

Доктор по икономика Михаил Билев
ПРОБЛЕМИ И ВЪЗМОЖНОСИ ЗА РАЗВИТИЕ НА
ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ КООПЕРАЦИИ В БЪЛГАРИЯ 105

Докторант Валери Велковски
ПАРЦЕЛАРНИТЕ ПЛАНОВЕ И ТЯХНАТА РОЛЯ
В АГРОУСТРОЙСТВЕНИТЕ МЕРОПРИЯТИЯ 114

Студент Веселин Иванов
СЪСТОЯНИЕ И ПРОБЛЕМИ ПРИ РАЗВИТИЕТО
НА ФАМИЛНОТО ЗЕМЕДЕЛСКО СТОПАНСТВО 123

Предприемачески инициативи и възможности за диверсификация в агробизнеса

Доц. д-р Теодора Филипова
СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА НЕОБХОДИМИТЕ ТЪРГОВСКИ
КОМПЕТЕНЦИИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ЖЕНСКО
ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО В ИТАЛИЯ И БЪЛГАРИЯ 133

Доц. д-р Христо Сирашки
ТВОРЧЕСТВОТО В ИНОВАЦИОННАТА ДЕЙНОСТ 139

Доц. д-р Галина Тодорова
СЕЛСКОСТОПАНСКАТА АВИАЦИЯ-АКТИВЕН ПОМОЩНИК ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО В РЕГИОН ПЛЕВЕН 145

Гл. ас. д-р Илияна Кръстева
ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИЕТО НА ПАЗАРА НА РАПИЦА 152

Гл. ас. д-р Цветелина Кабакчиева
ДОХОДИТЕ - НЕОБХОДИМОСТ НА СЕЛСКОСТОПАНСКИТЕ ПРЕДПРИЯТИЕ ЗА ПОСТИГАНЕ НА ИКОНОМИЧЕСКА УСТОЙЧИВОСТ 158

Гл. ас. д-р Любка Илиева
ИЗСЛЕДВАНЕ ЗНАЧЕНИЕТО НА ТУРИЗМА ЗА РАЗВИТИЕТО НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ 163

Гл. ас. д-р Венцислав Перков
СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА НЕОБХОДИМИТЕ ЛОГИСТИЧНИ КОМПЕТЕНЦИИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ЖЕНСКО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО В ИТАЛИЯ И БЪЛГАРИЯ 170

Ас. д-р Любомира Тодорова
РЕЛАЦИЯ МЕЖДУ ЛОЗОВИТЕ НАСЪЖДЕНИЯ, ВИНОПРОИЗВОДСТВОТО И ВИНЕНИЯ ТУРИЗЪМ 176

Ас. д-р Павлин Павлов
ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ФИНАНСИРАНЕ НА АЛТЕРНАТИВЕН ТУРИЗЪМ В СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ 182

Финансово-счетоводни аспекти и социално застрахователна защита в селското стопанство

Проф. д-р Андрей Захариев, д-р по ик. Ивайло Маринов
БЪЛГАРИЯ И РУМЪНИЯ ПО ПЪТЯ НА РАСТЕЖА И КОНВЕРГЕНЦИЯТА – СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ И ОЦЕНКА 191

Проф. д-р Атанас Атанасов
ЗЕМЕДЕЛСКИЯТ СЧЕТОВОДЕН ОТЧЕТ КАТО НЕОБХОДИМА БАЗА ОТ ДАННИ ЗА ЦЕЛИТЕ НА СИСТЕМАТА ЗА ЗЕМЕДЕЛСКА СЧЕТОВОДНА ИНФОРМАЦИЯ 200

Доц. д-р Иванка Димитрова, д-р Диана Янкова
СПЕЦИФИЧНИ ОСОБЕНОСТИ ПРИ КАЛКУЛИРАНЕТО И ОЦЕНКАТА НА ЗЕМЕДЕЛСКАТА ПРОДУКЦИЯ 208

Доц. д-р Галя Иванова-Кузманова
ПРОБЛЕМИ ПРИ СЧЕТОВОДНОТО ОТЧИТАНЕ НА КВОТИ ЗА ЕМИСИИ НА ПАРНИКОВИ ГАЗОВЕ.....216

Доц. д-р Диана Крумова
ВЪПРОСИ НА КОМПЮТЪРНОТО СЧЕТОВОДСТВО В СЕЛСКОСТОПАНСКИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ 222

Доц. д-р Венцислав Вечев
ОСОБЕНОСТИ ПРИ ОЦЕНЯВАНЕТО НА ПРЕДОСТАВЕНИТЕ ОБЕЗПЕЧЕНИЯ ОТ ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ПРОИЗВОДИТЕЛИ В БАНКИТЕ.....228

Ас. д-р Пламен Петров
РОЛЯТА НА АГРАРНИЯ СЕКТОР В СИСТЕМАТА НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА.....235

Докторант Станислав Шишманов
ПЛАТЕЖНО ПОСРЕДНИЧЕСТВО НА ТЪРГОВСКИТЕ БАНКИ ПРИ УРЕЖДАНЕ НА ВЗАИМООТНОШЕНИЯТА МЕЖДУ ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ПРОИЗВОДИТЕЛИ И ДЪРЖАВНИЯ И ОБЩИНСКИТЕ БЮДЖЕТИ.....241

Маркетинг, дистрибуция и търговия със селскостопански продукти

Доц. д-р Пенка Горанова
РЕКЛАМНА КАМПАНИЯ НА ФИРМА “ЖИТАРА” ООД.....251

Доц. д-р Марина Николова
СЪСТОЯНИЕ НА ПАЗАРА НА ЗЕМЕДЕЛСКИ ЗЕМИ
В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ 261

Доц. д-р Симеонка Петрова
ВЛИЯНИЕ НА СПЕЦИАЛИЗАЦИЯТА НА АГРАРНОТО
ПРОИЗВОДСТВО ВЪРХУ АСОРТИМЕНТНОТО
ПРЕДЛАГАНЕ 273

Доц. д-р Петранка Мидова
ПАЗАРЪТ НА СЛЪНЧОГЛЕДОВО ОЛИО – АНАЛИЗИ
И ПЕРСПЕКТИВИ.....281

Доц. д-р Маргарита Шопова
СТАТИСТИЧЕСКИ АНАЛИЗ НА РЕГИОНАЛНИТЕ РАЗЛИЧИЯ
НА ИЗПОЛЗВАНАТА ЗЕМЕДЕЛСКА ПЛОЩ.....289

Доц. д-р Красимира Славева
СЪСТОЯНИЕ И ТЕНДЕНЦИИ ВЪВ ВЪНШНАТА ТЪРГОВИЯ
НА БЪЛГАРИЯ СЪС СЕЛСКОСТОПАНСКИ СТОКИ 296

Доц. д-р Любомир Любенов
СЕГМЕНТИРАНЕ ПАЗАРИТЕ НА ПЧЕЛЕН МЕД
В ОБЛАСТ РУСЕ.....304

Гл. ас. д-р Галя Георгиева
ВИДОВО МНОГООБРАЗИЕ НА БИОПРОДУКТИТЕ
В ОБЛАСТ ВЕЛИКО ТЪРНОВО 309

Доктор по икономика Георги Димитров
ПРИЛОЖЕНИЕ НА МЕТОДИТЕ ЗА БИЗНЕС ПРОГНОЗИРАНЕ
В АГРАРНИЯ СЕКТОР.....317

Докторант Александър Ангелов
УПРАВЛЕНИЕ НА ЗАПАСИТЕ ОТ ДОСТАВЧИЦИТЕ
ВЪВ ВЕРИГИТЕ НА ДОСТАВКА В СЕЛСКОТО
СТОПАНСТВО 330

Студент Надежда Беновска
ХАРАКТЕРИСТИКА НА ХИБРИДЕН СОРТ ЦАРЕВИЦА
КНЕЖА 509. НОВИТЕ ТЕХНОЛОГИИ ПРОМЕНЯТ
ИКОНОМИКАТА 336

Информационни технологии в селското стопанство

Проф. д.ик.н Сергей Охрименко, доц. д-р Агоп Саркисян,
докторант Сергей Пянковский
ИНФОРМАЦИОННО ОСИГУРЯВАНЕ НА ПРОЦЕСИТЕ
ПО УПРАВЛЕНИЕ НА ИЗВЪНРЕДНИ СИТУАЦИИ 347

Доц. д-р Светослав Илийчовски
АНАЛИЗ НА ДИГИТАЛНИТЕ КОМПЕТЕНЦИИ НА ЖЕНИТЕ
ПРЕДПРИЕМАЧИ В БЪЛГАРИЯ И АНГЛИЯ 354

Антоний Богданов
ИТ АВТОМАТИЗАЦИЯ В ЗЕМЕДЕЛИЕТО.....360

Екологизация и устойчиво развитие на селското стопанство

Prof. DSc. Shaban Nidal, Dr. Erika Andenna Dr. Kadhum Eman,
Dr. Luay Tailah
AGRONOMISTS JOB DON'T REDUCE NATURAL RESOURCES
TO MEET TODAY'S NEEDS WITHOUT COMPROMISING
THE NEEDS OF FUTURE GENERATION.....369

Доц. д-р Минка Анастасова – Чопева
РАВНИЩЕ НА СОЦИАЛНАТА УСТОЙЧИВОСТ
В СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО 378

Доц. д-р Тихомир Личев
ДЕМОГРАФСКИЯТ ВЗРИВ“ И ГЛОБАЛНИТЕ КЛИМАТИЧНИ
ПРОМЕНИ.....386

Албена Симеонова, Пепо Петров
БИОЛОГИЧНОТО ЗЕМЕДЕЛИЕ В БЪЛГАРИЯ - СЪЩНОСТ
И ПРОБЛЕМИ. САНКЦИИ, ДОБРИ ПРАКТИКИ
И ИНОВАЦИИ.....392

Гл. ас. д-р Емил Николов
ИНТЕГРИРАНЕ НА КОРПОРАТИВНАТА СОЦИАЛНА
ОТГОВОРНОСТ В ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ КООПЕРАЦИИ.....403

Гл. ас. д-р Иван Маринов
УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО
В БЪЛГАРИЯ ЧРЕЗ ИМПЛЕМЕНТИРАНЕ
НА КОРПОРАТИВНАТА СОЦИАЛНА ОТГОВОРНОСТ 410

Гл. ас. д-р Десислава Алексиева
ИНТЕРЕСИ В УПРВЛЕНИЕТО.....417

Гл. ас. д-р Елена Йорданова
ЕКОЛОГИЧНА ОТГОВОРНОСТ И УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ 423

Докторант Валерия Николаева
ИНТЕЛИГЕНТНО ПО ОТНОШЕНИЕ НА КЛИМАТА
ПРОИЗВОДСТВО НА КАРТОФИ.....428

Магистър Галина Мирчева
БАЛАНС МЕЖДУ ПРИРОДО-ЕФЕКТИВНО И МОДЕРНО-
ТРАДИЦИОННО СТОПАНСТВО
(по примера на смесено животновъдно-растениевъдно стопанство
в с. Петърница, общ. Долни Дъбник, обл. Плевен) 437

Студент Анета Врайкова
БИОРАЗНООБРАЗИЕТО И ПРЕХОДА КЪМ ПО-ЕКОЛОГИЧНА
ИКОНОМИКА 444

Студенти Радой Йосифов и Анета Врайкова
АНАЛИЗ НА ПРЕДЛАГАНИТЕ БИОПРОДУКТИ
В ХРАНИТЕЛНА ВЕРИГА БИЛЛА БЪЛГАРИЯ 450

Правни, исторически и социално-културни бариери на общата селскостопанска политика в Европейския съюз

PhD. Associate Professor Panagoreț Ioana, PhD. Associate Professor Panagoreț Dragoș, PhD. Lecturer Panagoreț Andreea
FOOD SAFETY POLICIES AND STRATEGIES IN ROMANIA 461

К.э.н., старший преподаватель Елена Сергеевна Шараг
ВЛИЯНИЕ ГЛОБАЛИЗАЦИИ НА РАЗВИТИЯ
АГРОСЕКТОРА УКРАИНЫ 472

Доц. д-р Маруся Линкова
ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ИМПЕРАТИВИ И ФЛУКТУАЦИИ
В РАЗВИТИЕТО НА АГРОБИЗНЕСА 478

Доц. д-р Ирена Емилова
ЗА СОЦИАЛНАТА РОЛЯ НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ КООПЕРАЦИИ..486

Доц. д-р Николай Марков, доц. д-р Светослава Стойчева
НЕРАГЛАМЕНТИРАНИЯ ТРУД – СОЦИАЛЕН ДЪМПИНГ
В ЖИВОТНОВЪДСТВОТО.....491

Гл. ас. д-р Надежда Цветкова
ПРЕЗДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ДЕЙНОСТТА
НА ЗЕМЕДЕЛСКИЯ ПРОИЗВОДИТЕЛ-ПЧЕЛАР 502

Мирослав Маринов
ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА ПРЕД ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ
КООПЕРАЦИИ В УСЛОВИЯТА НА ЗАСИЛЕНА
КОНКУРЕНЦИЯ.....507

Доктор Георги Ангелов
ОЦЕНКА НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО И ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА ПОДХОДА ЛИДЕР ВЪРХУ МЕСТНОТО РАЗВИТИЕ
ЗА ПЪРВИЯ ПРОГРАМЕН ПЕРИОД НА ПРСР (2007-2013).....513

Докторант Боряна Георгиева
ОСНОВНИ АСПЕКТИ И ПРОБЛЕМИ ПРИ ДЕФИНИРАНЕ
НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ В БЪЛГАРИЯ.....522

Докторант Росен Коцев
НЯКОИ ХАРАКТЕРИСТИКИ И ПРОБЛЕМИ НА СЕЛСКИТЕ
РАЙОНИ В КОНТЕКСТА НА АГРАРНИЯ СЕКТОР
В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ 529

Докторант Елена Ташкова
ДЕЙНОСТИ В РЕГИОНА НА ОБЛАСТ БЛАГОЕВГРАД/
ОБЛАСТНА ДИРЕКЦИЯ НА ДФ „ЗЕМЕДЕЛИЕ“ –
БЛАГОЕВГРАД 540

Докторант Цветан Марков
АНАЛИЗ НА СЪСТОЯНИЕТО НА ОБЕКТИТЕ НА
ИНДУСТРИАЛНА СОБСТВЕНОСТ В БЪЛГАРИЯ 548

МЕЖДУНАРОДНА НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА
КОНФЕРЕНЦИЯ

**СЪСТОЯНИЕ И ПРОБЛЕМИ ПРИ УПРАВЛЕНИЕТО
И РАЗВИТИЕТО НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО**

Свищов, 4 октомври 2019 г.

Сборник с доклади

Конференцията е посветена на 35 години от създаването на катедра „Аграрна икономика“ и е част от научните форуми, отбелязващи 83 годишнината на Стопанска академия „Д. А. Ценов” – Свищов

ISBN 978-954-23-1762-3

Издателство и печат: Академично издателство „Ценов”
Свищов, ул. Градево № 24

ОСНОВНИ АСПЕКТИ И ПРОБЛЕМИ ПРИ ДЕФИНИРАНЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ В БЪЛГАРИЯ

Докторант Боряна Георгиева
Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов

Резюме: *Съществуват редица дефиниции на селските райони в икономическата литература и нормативните документи, различаващи се във всяка страна. Създаването на собствена дефиниция се базира на социално-икономическото състояние в страните – членки на ЕС и е строго индивидуална. Затова актуалността на тематиката е ключова за политиката, насочена към селските райони, както и промените, насочени към критериите за определяне на конкретните територии.*

Ключови думи*: селски райони, дефиниции, подходи*

1. Въведение

Важна част от административното райониране на страната са селските райони. Те се отличават с разнообразие по отношение на техните природни, социално-икономически и институционални условия и особености. На това многообразие се дължат различията при дефиниране на селските райони в отделните страни. България няма голям опит в планирането и осъществяването на политика, насочена към развитието на селските райони. Понятието придобива по-съществено съдържание след навлизането му в официалните документи на страната и селските райони стават обект на държавна политика. Формулирането на официална дефиниция започва поради преговорите на страната ни за членство в ЕС (Георгиева, 2018).

Целта на разработката е да направи преглед на използваните подходи при дефиниране на термина „селски райони“, прилагането на различни дефиниции в България, както и някои проблеми произтичащи от териториалния обхват на селските райони и тяхното разрешаване.

2. Подходи при дефиниране на селските райони

Няма единно мнение сред изследователите за същността и характеристиките на селските райони. Основните причини за това са

свързани с разликата в разбиранията какъв е обхвата на термина „селски“ и елементите, които го характеризират, като природни, икономически, културни и др. Друга причина е трудността да се съберат данни от основните географски единици. Поради тези причини са оформени няколко основни подхода за дефиниране на селските райони (Митева, 2011).

А. Пространственият подход разглежда селските райони от гледна точка на тяхното местоположение, начина на използване на земята и др. Този подход се базира на пространствените модели на икономиката, където селскостопанската продукция е групирана в концентрирани места около града, според интензивността при използване на земята. Тук концентрацията на фирми и работници привлича малкия бизнес, което води до предлагането на разнообразни продукти, умения и информация. Следствие от тази дейност е диверсификацията, която е положителен външен ефект, както и стимул за създаване на нови фирми и разкриването на нови работни места. Но се получава и конкуренция при използването на земята, както и отрицателни външни ефекти от замърсяването. Затова се появяват различия от центъра на града към периферните райони. Периферията се характеризира с традиционните икономически и социални структури, които са зависими от градския център. В този подход селския район съвпада с периферията.

Определението за селски район, което може да се изведе от пространствения подход го определя като пространство, в което преобладава използването на земята за целите на селското и горското стопанство; има малки населени места и има определен поведенчески модел, насочен към опазване на околната среда.

В. При териториалния подход се набляга на икономическата диверсификация на селските райони. Пространството е разделено на териториални единици, които обхващат местната/регионалната икономика. В териториалната единица се включва селскостопански и промишлени дейности/услуги и се състои от един или повече центрове. За дефиниране на селските райони според този подход се използват гъстота на населението и разстояние. Териториалните единици могат да бъдат градски, гъсто населени територии, да имат оформен център и малък размер на откритото място или селски територии с ниска гъстота, един или повече малки градове и голям размер на откритото пространство.

С. Социално-конструктивният подход, характеризира социалните функции на селските райони. При този подход се набляга на

спокойствие, почивка, открито пространство, отдалеченост на конкретните райони.

3. Дефиниране на селските райони в България

Съгласно Програмата за развитие на селските райони (2014-2020) националната дефиниция определя като „селски райони" общините (LAU 1), в които няма населено място с население над 30 000 души (Вж Фиг. 1).

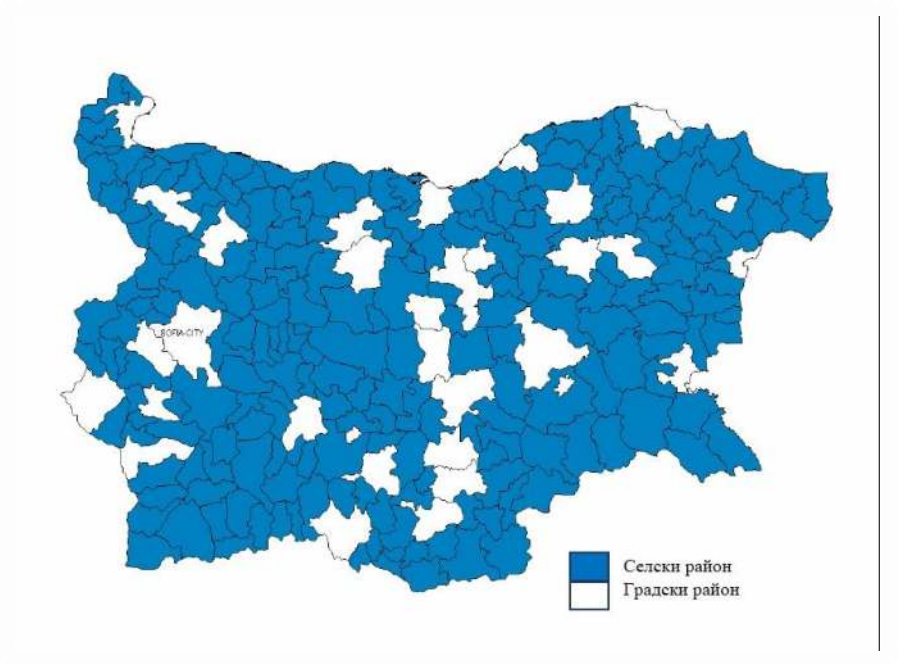

Фиг. 1. Селски райони в България по националната дефиниция на ниво LAU 1

Източник: Програма за развитие на селските райони 2014-2020 г.

Съгласно определението 232 общини от общо 265 общини в България са класифицирани като селски район (МЗХ, 2014). Подобна дефиниция е използвана при програма САПАРД[1] и при Програмата за развитие на селските райони (2007-2013). За изпълнение на предприсъединителната програма САПАРД, Националният план за развитие на земеделието и селските райони (2000-2006) приема работна дефи-

[1] САПАРД е специална програма за присъединяване в областта на земеделието и развитието на селските райони (Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development - SAPARD)

ниция, където определението дефинира селските райони в България като „общини, чийто най-голям град е с население под 30 000 души и гъстотата на населението е под 150 д./км^2“. В България тези райони се определят чрез Наредба №14[2] на Министерството на земеделието и горите /МЗГ/ и на Министерството на регионалното развитие и благоустройството /МРРБ/ (Янакиева, 2007). С тази наредба се определят критериите за териториалния обхват на селските и планинските райони и включените в тях населени места (МЗХ, 2005).

Използват се различни дефиниции за селски район – европейската класификация на ниво NUTS[3] III (28 административни области), националната класификация на ниво LAU1 (265 общини), както и административното разпределение - NUTS II (6 района за планиране). Районите, които образуват второ ниво и областите на трето равнище, са с териториален обхват (Вж Фиг. 2):

Фиг. 2. Карта на районите за планиране NUTS II и административните области NUTS III в РБългария

Източник: Министерство на регионалното развитие и благоустройството https://www.mrrb.bg/bg/regionalno-razvitie/regioni-v-bulgariya/

[2] Наредба №14 от 1 април 2003 г. за определяне на населените места в селски и планински райони, ДВ, бр.35, обн. 26.08.2005

[3] Номенклатура на териториалните статистически единици

– Северозападен район, включващ областите Видин, Враца, Ловеч, Монтана и Плевен.

– Северен Централен район с области Велико Търново, Габрово, Разград, Русе и Силистра.

– Североизточен район – областите Варна, Добрич, Търговище и Шумен.

– Югоизточен район, който включва областите Бургас, Сливен, Стара Загора и Ямбол.

– Южен Централен район включващ областите Кърджали, Пазарджик, Пловдив, Смолян и Хасково.

– Югозападен район и областите към него – Благоевград, Кюстендил, Перник, Софийска и София (столица).

Те са създадени във връзка с изискванията за присъединяване на страната ни към Европейския съюз, където районите от второ равнище на NUTS са поставени като основен обект на планиране, прилагане и наблюдение на Цел 1 на структурните фондове на ЕС. Фондовете са създадени да стимулират развитието на изостаналите селски райони.

Според типологията за градски-селски региони, базирана на старата версия „2010 NUTS version and 2006 Geostat population grid“, в България като преобладаващо селски региони са определени 15 области, като междинни са 12 на брой, докато само един е обособен като преобладаващо градски регион – София (столица). Данните по тази типология са до 2014 г. Към 01.01.2015 г. по новата типология „2013 NUTS version and 2010 Geostat population grid“ в България 7 области са преобладаващо селски – областите Видин, София, Разград, Силистра, Търговище, Смолян и Кърджали. Междинни са 20 области - Монтана, Враца, Ловеч, Плевен, Велико Търново, Габрово, Русе, Варна, Добрич, Шумен, Бургас, Сливен, Ямбол, Стара Загора, Благоевград, Перник, Кюстендил, Пловдив, Хасково и Пазарджик. Преобладаващо градски район е един регион – София (столица).

4. Проблеми, произтичащи от териториалния обхват на селските райони и тяхното разрешаване

През годините дефинициите на селските райони се дискутират и променят, за да се отбележат промените в социално-икономическата ситуация или административно-териториалната структура на държавно ниво. В голяма част от икономическите изследвания, селските райони са свързани с географския аспект. В тях функционира стопанска дейност, насочена към първичния сектор (селско стопанство,

горско стопанство, добив на полезни изкопаеми и др.), отличават се с ниска гъстота на населението и отдалеченост от влиянието на градските центрове. Основният критерий на национално ниво е броят на населението, докато в ЕС е гъстотата на населението на дадената територия. Показателят се използва на база броя на населението, природни дадености и местоположението на селския район. Северна България продължава да изостава в развитието си в сравнение с Южна България. Северните части са с по-малка територия и население и помалко големи градове-центрове.

Дефиницията за селски райони на Организацията за икономическо развитие и сътрудничество, определя териториалните единици като селски, ако гъстотата им е под 150 души/км^2. Обхватът на селските райони по европейската дефиниция на ОИСР е по-голям, сравнен с националната наредба. Причината е, че при нея се елиминира критерият в общината да няма град с население над 30 000 души, а остава изискването – населението да не превишава 150 жители/км^2. Но се смята, че дефиницията на Организацията на ниво област е неподходяща за България, тъй като характеризира като селски райони цялата територия на страната, освен София-град. Затова една от задачите на ЕС е да унифицира дефиницията на понятието „селски райони“ за страните-членки на Съюза, защото до момента всяка страна използва различни определения и се проявява субективизъм.

Формулирана твърде общо, дефиницията на селския район в България, не е достатъчно условие, за да се реализират всички мерки, насочени към проблемите в специалните територии. Прилагането на диференциран подход чрез набор от критерии и показатели (икономически, демографски, социални, инфраструктурни и др.) може да доведе до успешно планиране и реализиране на мерки и стимули за развитие на селските райони. Възможно е постигане на ефективност при реализация на целите и приоритетите на провежданите политики за селските райони чрез стратегии, съобразени с проблемите на различните видове селски райони.

Заключение

От направения преглед на критериите за дефиниране на селските райони се отличават гъстотата и броят на населението. Тези определения са подложени на различни критики, като вариация на европейски такива, тъй като всяка страна от ЕС трябва да изработи своя дефиниция за селски район, съобразена с националните особености.

Отъждествяването на селските територии не е удачен вариант, тъй като намалява възможностите на местно население за развитие на техния регион чрез стратегии, насочени към финансово подпомагане на селската икономика.

ЛИТЕРАТУРА

Георгиева, С. (2018). Дефиниране на селските райони. *Проблеми на географията 1-2*, 35.

Митева, А. (2011). Развитие на подходите за дефиниране на селските райони. *"Икономиката и управлението в XXI век - решения за стабилност и растеж"* (р. 118). Свищов: АИ "Ценов".

Митова, Д. (2018). Демографските процеси в България след присъединяването към ЕС и проблемите на развитие на човешките ресурси в селските райони (на база на европейската типология на райониране. *Икономика и управление на селското стопанство; бр.2*, 60.

Янакиева, И. (2007). Типология на селските райони в България. *Икономическа мисъл; 1*, 23.

UN. (2011). *Statistics on Rural Development and Agricultural household income.* Rome, Italy: The Wye Group Handbook.

МЗХ. (2014). *Програма за развитие на селските райони.*

МЗХ. (2005). *http://econ.bg/%D0%9D%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B8-%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B5/%D0%9D%D0%B0%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%B1%D0%B0-14-% D0%BE%D1%82-1-%D0%B0%D0%BF%D1%80%D0%B8%D0%BB-2003-%D0%B3-%D0%B7%D0%B0-%D0%BE%D0%BF%D1%80%D0%B5%.*